

Vapers Finland ry
19.5.2023

Lausunto hallituksen esitykseen nikotiinipusseja koskevasta tupakkalain muutoksesta (VN/11255/2023)

Vapers Finland ry:stä lyhyesti

Vapers Finland ry on tupakoinnin kansanterveyshaittojen vähentämiseen haitattomampien vaihtoehtojen avulla pyrkivä kuluttajajärjestö.

Yhdistys toimii vapaaehtoisvoimin, eikä sillä ole sidonnaisuuksia mihinkään teollisuuden alaan.

Yhdistyksen tavoitteena on edistää tupakoinnin korvautumista huomattavasti haitattomammilla vaihtoehtoilla niiden kuluttajien keskuudessa, jotka muussa tapauksessa polttaisivat tupakkaa. Suomessa on tälläkin hetkellä noin 900.000 tupakoitsijaa.

Kyseinen harm reduction- eli haittojen vähentämisen malli on jo omaksuttu osaksi virallista tupakka- ja nikotiinipolitiikkaa esimerkiksi Isossa-Britanniassa ja Uudessa-Seelannissa. Suomesta poiketen harm reduction -ajattelua toteutetaan käytännössä lähes kaikissa länsimaissa kohdistamalla vaihtoehtotuotteisiin pääsääntöisesti huomattavasti poltettavia tupakkatuotteita kevyempää sääntelyä.

Haittojen vähentämisen mallin hyödyntämiselle tupakka- ja nikotiinipolitiikassa on tarvetta jo siksin, että tällä hetkellä tupakoinnin lopettamiseen suositellut menetelmät ovat osoittautuneet tarkoituksessaan tehottomiksi. Esimerkiksi lääkinnällisten nikotiinikorvaustuotteiden avulla tupakoinnin lopettamista yrittäneistä vain alle kymmenesosa onnistuu siinä puolta vuotta pidemmäksi aikaa.

Lisäksi monet tupakoitsijoista eivät koskaan edes yritä tupakoinnin lopettamista tupakkavieroitukseen tällä hetkellä suositelluin menetelmin.

Hallituksen lakiesitys

Hallituksen lakiesityksessä ehdotetaan, että tupakkalakiin lisättäisiin savuttoman nikotiinituotteen määritelmä, joka kattaisi nikotiinipussit ja niitä läheisesti muistuttavat tuotteet. Kyse olisi nuuskankaltaisista tuotteista, jotka eivät sisällä tupakkakasvia mutta joihin on lisätty nikotiinia ja jotka vastaavat käyttötarkoitukseltaan ja ulkoasultaan perinteistä suussa käytettäväksi tarkoitettua tupakkaa.

Savuttomista nikotiinituotteista ehdotetaan säädettäväksi vastaavalla tavalla kuin suussa käytettäväksi tarkoitettu tupakasta, purutupakasta ja nenänuuskasta säädetään. Tämä tarkoittaisi savuttomien nikotiinituotteiden myynnin, muun luovuttamisen ja välittämisen kieltoa sekä maahantuonnin kieltoa eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta.

Lisäksi ehdotetaan savuttomien nikotiinituotteiden käyttökieltoa päiväkotien ja esi- ja perusopetusta, ammatillista koulutusta tai lukio-opetusta antavien oppilaitosten sisä- ja ulkotiloihin sekä leikkikentille. Savuttomien nikotiinituotteiden hallussapito kiellettäisiin alle 18-vuotiailta.

Muutosehdotukset lakiesitykseen perusteluineen

1. Savuttoman nikotiinituotteen määritelmä

Hallitus ehdottaa lakiin uutta käsitettä, savuttomat nikotiinituotteet, joka kattaisi nikotiinipussit ja niitä läheisesti muistuttavat tuotteet.

Kyseinen käsite ei kuitenkaan vastaa määritelmällisesti tarkoitustaan, sillä nikotiinipussit ja vastaavat tuotteet eivät ole ainoita savuttomia nikotiinituotteita, vaan sellaisia ovat myös esimerkiksi nuuska, sähkösavukkeet ja kuumennettavat tupakkatuotteet.

Määritelmä on toisin sanoen liian monitulkintainen soveltuakseen pelkästään nikotiinipusseihin ja vastaaviin tuotteisiin. Termi ei näin ollen selventäisi vaan ennemminkin sekoittaisi lain tulkintaa, sillä kyseisen nimikkeen alle voidaan tulkita kuuluvan monia muitakin tuotteita kuin pelkästään nikotiinipussit ja vastaavat tuotteet.

Koska savu – ts. palamisen yhteydessä syntyvät haitalliset yhdisteet – tai sen puuttuminen on ylivoimaisesti tärkein eri nikotiinituotteiden terveysriskeihin vaikuttava tekijä, tupakkalaissa kuitenkin olisi tarvetta savuttomien nikotiinituotteiden ja poltettavien tupakkatuotteiden erittelylle toisistaan.

Tästä johtuen kannatamme hallituksen ehdotusta, että lakiin lisätään savuttomien nikotiinituotteiden käsite. Käsitteen tulisi kuitenkin nimityksensä mukaisesti kattaa *kaikki* savuttomat nikotiinituotteet. Tällä hetkellä tällaisia tuotteita ovat nikotiinipussit, sähkösavukkeet, kuumennettavat tupakkatuotteet, purutupakka, nenänuuska ja suussa käytettäväksi tarkoitettu tupakka.

Nikotiinipusseja voidaan säännellä tämän kattokäsitteen alla omana säädöskokonaisuutenaan, kuten sähkösavukkeiden, kuumennettavien tupakkatuotteiden ja nenässä tai suussa käytettävien tupakkatuotteiden sääntelyssä jo nyt käytännössä tehdään.

Mikäli nikotiinipussien kaltaisille tuotteille halutaan luoda oma laajempi alakategoriansa, kyseisen kategorian nimikkeenä voisi olla esimerkiksi ”suussa käytettävät tupakattomat nikotiinituotteet”.

2. Nikotiinipussien myyntikielto

Hallitus ehdottaa nikotiinipusseista säädettäväksi vastaavalla tavalla kuin suussa käytettäväksi tarkoitettu tupakasta, purutupakasta ja nenänuuskasta. Tämä tarkoittaisi nikotiinipussien myynnin, muun luovuttamisen ja välittämisen kieltoa sekä maahantuonnin kieltoa joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta.

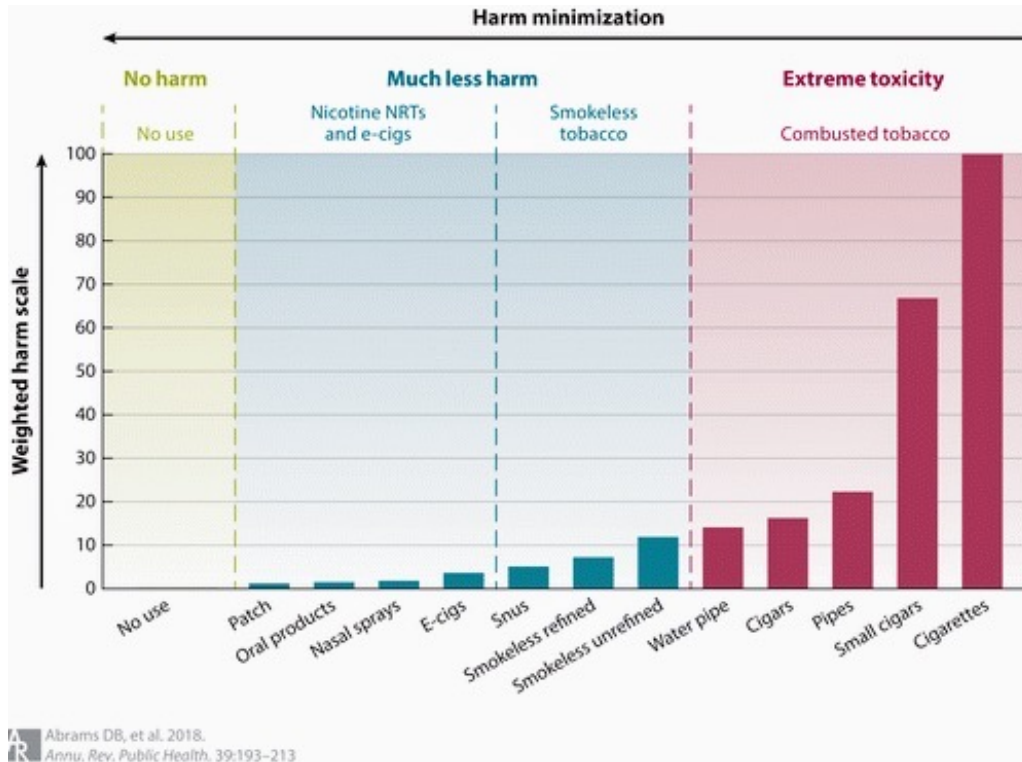
Savuttomia nikotiinituotteita, kuten sähkösavukkeita ja kuumennettavaa tupakkaa, ei kuitenkaan ole tähänkään mennessä säännelty nimenomaisesti nuuskaa vastaavalla tavalla, eli kieltämällä niiden myynti Suomessa kokonaan.

Hallitus ei esitä mitään perusteltua syytä, miksi myöskään nikotiinipussien kohdalla pitäisi toimia toisin, toisin sanoen kieltää tupakattomien ja savuttomien nikotiinipussien myynti Suomessa samaan aikaan, kun esimerkiksi niin ikään tupakattomien ja savuttomien sähkösavukkeiden myynti Suomessa on sallittua.

Ennen kaikkea hallitus ei pysty perustelemaan, miksi nikotiinipussien myynti Suomessa pitäisi kieltää samaan aikaan, kun ylivoimaisesti vaarallisimpia nikotiinituotteita, poltettavia tupakkatuotteita on yleisessä myynnissä ympäri Suomea.

Koska lainsäädännössä tulisi noudattaa suhteellisuusperiaatetta, hallituksen esityksen merkittävimpiä puutteita onkin, että siinä ei huomioida millään tavalla poltettavien savukkeiden ja nikotiinipussien kaltaisten savuttomien nikotiinituotteiden suhteellisia riskejä.

On kuitenkin yleisesti tiedossa, että tupakoinnin terveyshaitat aiheutuvat pääasiassa tupakan polttamisen yhteydessä syntyvistä haitallisista aineista (terva, häkä jne). Koska nikotiinipussien kaltaisissa savuttomissa nikotiinituotteissa ei tapahdu palamista, niiden terveysriskit ovat huomattavasti poltettavia savukkeita pienemmät (ks. taulukko alla). Tupakattomina ja savuttomina nikotiinituotteina niiden riskitaso liikkuu lääkinällisten nikotiinikorvaustuotteiden ja nuuskan välimaastossa. [Bundesinstitut für Risikobewertung 2022; Azzopardi D. ym. 2021; Back S. ym. 2023].

Eri nikotiinituotteiden suhteelliset riskit (Abrams, D.B., et al. *Annual Review of Public Health*, 2018).

Nikotiinipussien kaltaisten tupakattomien ja savuttomien vaihtoehtojen myyntikielto olisi näin ollen jyrkästi epäsuhtainen sääntelytoimenpide siihen nähden, että poltettavien tupakkatuotteiden myynti on Suomessa sallittua.

Nikotiinipussien myyntikiellon epäsuhtaisuus korostuu entisestään ottaen huomioon, että nikotiinipusseja käytetään yleisesti tupakoinnin lopettamiseen. Poltettavista savukkeista ei luonnollisestikaan ole osoitettavissa mitään vastaavaa terveyshyötyä vaan ainoastaan haittoja.

Nikotiinipussien käyttäjäkunta myös keskittyy jotakin nikotiinituotetta jo entuudestaan käyttäneisiin ja tupakkatuotteista eroon pyrkiviin tupakoitsijoihin ja nuuskan käyttäjiin. Tästä johtuen nikotiinipussien markkinoillepääsy mitä todennäköisimmin vähentäisi sekä tupakointia että nuuskan salakuljetusta ja laitonta kauppaa.

Lakiesityksessä ei myöskään anneta perusteluja, miksi Suomeen tulisi asettaa muusta EU-alueesta poikkeavaa kansallista lisäsääntelyä. Käytännössä nikotiinipussien myyntikielto estäisi Suomen markkinoille pääsyn tuotteilta, joiden myynti muissa EU-maissa on sallittua.

Nikotiinipussien myyntikielto olisi näin ollen jyrkästi EU-alueen harmonisointipyrkimysten vastainen toimenpide, joka poikkeaisi radikaalisti nikotiinipussien sääntelystä muualla EU:ssa ja estäisi tavarantoiminnan vapaata liikkuvuutta EU:n sisämarkkinoilla.

Myös hallituksen esittämä uhkakuva nikotiinipusseista aiheutuvasta akuutista myrkytysvaarasta vaikuttaa varsin liioitellulta ottaen huomioon, että nikotiinipusseja on myyty jo vuosia ympäri

Eurooppaa ilman merkittävämpiä ongelmia, eikä sellaisia pystytä nostamaan esiin myöskään hallituksen lakiesityksessä.

Hallitus ei myöskään esitä perusteita, miksi nikotiinipussien myynti pitäisi kieltää kokonaan sen sijaan, että niiden nikotiinipitoisuutta säädeltäisiin muita nikotiinituotteita vastaavalla tavalla.

Esimerkiksi savukkeet sisältävät noin 10 mg nikotiinia ja sikarit tyypillisesti 20-25 mg. EU-alueella myynnissä olevien nikotiinipussien tyypillinen maksimivahvuus on 20 mg/pussi. Tämän perusteella nikotiinipussien nikotiinipitoisuuden ylärajaksi voitaisiin myös Suomessa asettaa esimerkiksi 20 mg/pussi.

On myös huomattava, että kuluttajien käytössä ja kotitalouksissa on huomattavasti vaarallisempiakin aineita kuin 20 milligramman vahvuiset nikotiinituotteet, kuten erilaisia liuotteita, vahvoja pesuaineita jne. Näiden, kuten yleensäkin mahdollisia vaaratilanteita aiheuttavien tuotteiden kohdalla, on kuitenkin jätetty kuluttajien omalle vastuulle, että kyseisiä tuotteita käytetään niiden käyttötarkoitusta vastaavalla tavalla, ja että ne pidetään pois lasten ja lemmikkien ulottuvilta sen sijaan, että niiden myynti kielletäisiin kokonaan.

Hallitus perustelee nikotiinipussien myyntikieltoa myös sillä, että nikotiinipussien nuuskapusseja muistuttava ulkonäkö vaikeuttaisi viranomaisvalvontaa, koska tuotteiden ulkonäöstä olisi vaikea erottaa, onko kyse nikotiinipusseista vai nuuskasta, jonka myynti ja tilaaminen ulkomailta on kiellettyä.

Perustelu on varsin erikoislaatuinen, sillä lainsäädännössä ei ole tapana kieltää jonkin tuotteen markkinoillepääsyä siksi, että se saattaa ulkonäöksellisesti muistuttaa jotakin markkinoilla kiellettyä tuotetta. Samalla perusteella pitäisi kieltää esimerkiksi jauhojen myynti ja maahantuonti koska jauhopussit saattaisivat sisältää kokaiinia.

Lakiesityksessä tuodaan useaan otteeseen esille virheellinen käsitys, että makuaineiden käytöllä nikotiinituotteissa olisi erityisen suuri merkitys nuoremman kuluttajakunnan keskuudessa. Käsitys ei kuitenkaan pidä paikkaansa: makuaineiden käyttöä on tutkittu paljon varsinkin sähkösavukkeiden käyttäjäkunnan keskuudessa, ja kansainväliset tutkimukset ovat jo pitkään osoittaneet, että makuaineita käytetään yhtä yleisesti myös aikuisten keskuudessa, ja ne koetaan tärkeiksi tupakoinnin lopettamisessa sähkösavukkeiden avulla.

Makuvaihtoehtojen merkitys tupakkavieroituksessa on havaittu myös Käypä hoito -suositelluissa nikotiinikorvaustuotteissa, joita on nykyään saatavissa useissa eri makuvaihtoehtoissa.

Hallituksen lakiesityksen merkittävin puute on, että siinä käsitellään pelkästään nikotiinipussien mahdollisia haittoja huomioimatta lainkaan niiden potentiaalisia hyötyjä, kuten tupakoinnin korvautumista huomattavasti haitattomammalla vaihtoehdolla.

Sivuuttamalla kokonaan nikotiinipussien kansanterveydellisen hyötypotentiaalin tupakointia korvaavana ja sitä huomattavasti haitattomampana vaihtoehtona, hallitus on käytännössä jättänyt nikotiinipussien kansanterveysvaikutusten arvioinnin puolitiehen. Tästä johtuen lakiesitys on käytännössä keskeneräinen; tähän on kenties osaltaan vaikuttanut se, että esitys on jouduttu valmistelemaan kiireellisesti reaktiona Fimean huhtikuussa 2023 tekemään päätökseen vapauttaa nikotiinipussit lääkeluokituksesta.

Koska nikotiinipusseja käytetään yleisesti tupakkaa korvaavana tuotteena, kyse on kuitenkin kansanterveydellisesti tärkeästä lakiuudistuksesta, eikä sitä koskevia päätöksiä tulisi tehdä hätiköiden ja ilman asianmukaista hyöty-haitta -arviointia nikotiinipussien kansanterveydellisistä vaikutuksista.

3. Hallituksen näkemyksestä, että ”erilaisten nikotiinia sisältävien tuotteiden lukumäärän lisääntyminen markkinoilla kasvattaisi nikotiiniriippuvaisten määrää”

Hallituksen lakiesityksessä esitetään useaan kertaan olettamus, että vaihtoehtoiset nikotiinituotteet lisääisivät väestön nikotiinin kulutusta.

Tätä käsitystä pyritään ilmeisesti toteennäyttämään nostamalla lakiesityksessä esiin tupakka- ja nikotiini tuotteiden käyttöä kuvaavaa tilastotietoa eri maista, kuten muista Pohjoismaista, Yhdysvalloista ja Britanniaista. Mitä ilmeisimminkin tarkoituksena on luoda mielikuvaa siitä, että nikotiini tuotteiden käyttö olisi näissä maissa noussut huolestuttavasti vaihtoehtoisten nikotiini tuotteiden (nuuska, sähkösavukkeet, nikotiinipussit) esiinnoususta johtuen.

Koska näiden lukujen rinnalla ei esitetä lainkaan vertailutietoa tupakka- ja nikotiini tuotteiden kokonaiskäytöstä näissä maissa ja Suomessa, hallituksen esityksen perusteella ei kuitenkaan tosiasiallisesti voida tehdä minkäänlaisia johtopäätöksiä siitä, onko nikotiinin käyttö näissä maissa sen yleisempää kuin vaihtoehtotuotteita jyrkemmin sääntelevässä Suomessakaan.

Onkin huomattava, että kun vertailuun otetaan mukaan tupakka- ja nikotiini tuotteiden kokonaiskäyttöä koskevia tilastotietoja Suomesta ja edellämäin mainituista maista, ilmenee, että nikotiini tuotteiden käyttäjämäärä ei ole näissä maissa yleisesti ottaen sen korkeammalla tasolla kuin Suomessakaan, vaikka esimerkiksi nuuskan ja/tai sähkösavukkeiden sääntely on ollut niissä huomattavasti Suomea kevyempää.

Tupakkatuotteiden (nuuska ja savukkeet) kokonaiskulutus Suomessa ei esimerkiksi poikkea mitenkään olennaisesti pohjoismaisesta keskitasosta. Esimerkiksi Suomen miesväestöstä tupakkatuotteita käyttää päivittäin 20%, muissa Pohjoismaissa näin tekee 14-28% miesväestöstä. [THL 2021, kuvat 1 ja 2].

Huomionarvoista on, että nuuskan myynti on Ruotsissa ja Norjassa sallittua, ja myös Tanskassa ja Islannissa on myynnissä nenänuuskaa tai purutupakkaa, joita voidaan käyttää suussa irto- tai pussinuuskaa vastaavalla tavalla. Näin ollen nuuskan tapaan käytettävien tupakkatuotteiden myynti on Pohjoismaissa käytännössä kiellettyä vain Suomessa.

Kansanterveydellisesti merkittävin ero pohjoismaisten miesten tupakkatuotteiden käytössä on se, että Suomen miesväestössä tupakointi on selvästi yleisempää (16%) kuin Ruotsissa, Norjassa ja Islannissa, joissa miesväestöstä tupakoi päivittäin 7-9%. [THL 2021, kuva 1].

Sama kaava toistuu myös nuorten kohdalla. Nuuskan ja savukkeiden yhteenlaskettu käyttäjämäärä ei ole suomalaisnuorten keskuudessa sen alhaisempi kuin Pohjoismaissa yleensä, mutta Suomessa tupakoidaan erityisen runsaasti. Esimerkiksi 14-15-vuotiaista pojista tupakoi Suomessa päivittäin 6%, Norjassa 3% ja Ruotsissa 1%. [THL 2021, kuvat 3 ja 4].

Lakiesityksessä esimerkkimaiksi on nostettu myös Yhdysvallat ja Britannia. Kun näiden maiden tupakka- ja nikotiini tuotteiden käyttöä koskevien tilastojen rinnalle lisätään vertailutiedot Suomesta, havaitaan, että nikotiini tuotteiden kokonaiskäyttö Suomessa ei ole myöskään näitä maita matalammalla tasolla.

Britannian ja Yhdysvaltojen kohdalla on syytä huomata, että näissä maissa väestön tupakka- ja nikotiini tuotteiden käyttöä kuvaavat tilastot koskevat "nykyistä käyttöä" (current use), toisin sanoen sekä päivittäistä että satunnaista käyttöä, joten myös Suomesta vertailukohtaksi tulee ottaa tupakka- ja nikotiini tuotteiden päivittäis- ja satunnaiskäyttö, ei pelkästään päivittäinen käyttö, kuten julkisuudessa usein virheellisesti tehdään.

Suomessa jotakin tupakkatuotetta (nuuska tai savukkeet) käyttää päivittäin tai satunnaisesti 25% aikuisväestöstä. Yhdysvalloissa puolestaan vähintään yhtä tupakka- tai nikotiini tuotetta (mukaanlukien sähkösavukkeet) käyttää 19% aikuisväestöstä. Britanniaassa sähkösavukkeita käyttää päivittäin tai satunnaisesti 8% ja tupakoi 13%. [THL 2022, liitetaulukko 4; CDC 2022a, Table; ASH.UK 2022; ONS 2022].

Kummassakaan maassa nikotiini tuotteiden kokonaiskäyttäjämäärä ei siis ole sen suurempi kuin Suomessakaan, pikemminkin päinvastoin, vaikka nuuskan ja/tai sähkösavukkeiden sääntely on molemmissa maissa huomattavasti Suomea lievempää.

Sen sijaan, että nikotiini tuotteita käytettäisiin Suomessa näitä maita vähemmän, niiden käyttö painottuu Suomessa Yhdysvaltoja ja Britanniaa voimakkaammin etenkin tupakointiin, aivan kuten

pohjoismaisessakin vertailussa. Suomen aikuisväestöstä tupakoi päivittäin tai satunnaisesti 18%, briteistä ja yhdysvaltalaisista 12-13%. [THL 2022, liitetaulukko 3; CDC 2022a, Table; ONS, 2022].

Sama kaava toistuu vielä korostetummin nuorten keskuudessa. Esimerkiksi yläaste- ja lukioikäisistä yhdysvaltalaisnuorista päivittäin tai satunnaisesti tupakoi 1,6%, samanikäisistä suomalaisnuorista tupakoi tähän nähden kymmenkertainen määrä, 17%. [CDC 2022b, Table 1; THL 2022, liitetaulukko 6].

Samaan aikaan myös tupakka- tai nikotiinituotteiden kokonaiskulutus on suomalaisnuorten keskuudessa yhdysvaltalaisnuoria runsaampaa. Suomalaisnuorista jotakin tupakkatuotetta (nuuskaa tai savukkeita) käyttää 19% ja yhdysvaltalaisnuorista jotakin tupakka- tai nikotiinituotetta (sähkösavukkeet mukaanlukien) käyttää 11,3%. [THL 2022 liitetaulukko 7; CDC 2022b, Table 1].

Lisäksi on huomattava, että tupakoinnin yleisyys on sekä Britanniassa että Yhdysvalloissa lähtenyt aiempaa nopeampaan laskuun vaihtoehtotuotteiden, näissä maissa etupäässä sähkösavukkeiden esiinnousun jälkeen. Esimerkiksi Britanniassa tupakoinnin yleisyys aikuisväestössä on laskenut vuosien 2011-2020 välillä 20%:sta 13%:iin. Suomessa vastaavalla aikavälillä tupakoinnin yleisyys aikuisväestössä on laskenut vain yhden prosenttiyksikön (19%:sta 18%:iin). [ONS, 2022; THL 2022, liitetaulukko 3].

Kuten edellä esitetyistä luvuista on havaittavissa, lakiesityksessä annetut tilastotiedot jonkin yksittäisen nikotiinituotteen käytöstä eri maissa voivat olla erittäin harhaanjohtavia ilman vertailukohtaa nikotiinituotteiden kokonaiskulutukseen kyseisissä maissa ja vastaaviin lukuihin Suomessa.

Ei voida pitää erityisen hyvin tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön yleisyyttä kuvaavana todeta esimerkiksi, että nuuskan käyttö 16-24-vuotiaiden norjalaisnaisten keskuudessa on noussut 16%:iin mainitsematta, että samanaikaisesti nuuskan käytön kasvun rinnalla tupakointi kyseisessä väestöryhmässä on laskenut 1%:iin. [NNA 2018]

Erityisen kuvaavana ei voida pitää myöskään nostaa esiin esimerkiksi tanskalaisnuorten tupakka- ja nikotiinituotteiden kokonaiskäyttöä koskevia lukuja tuomatta samassa yhteydessä esille, että nikotiinituotteiden käyttö on aivan yhtä yleistä myös suomalaisnuorten keskuudessa. Viime vuonna pohjoismaisten nuorten keskuudessa tehdyn tutkimuksen mukaan 15-16-vuotiaista tanskalaisista vähintään yhtä tupakka- tai nikotiinituotetta käytti päivittäin tai satunnaisesti 27% ja samanikäisistä suomalaisnuorista 26%. [Raitasalo ym. 2022, Figure 1].

Lakiesityksessä annettuja tilastotietoja vääristää myös se, että joidenkin maiden kohdalla nostetaan esiin esimerkiksi nuuskan ja nikotiinipussien käytöstä jo pelkät satunnaiset kokeilutkin, jotka eivät kuvasta käytännössä millään tavalla kyseisten tuotteiden todellista käyttöastetta.

Kyseisten lukujen rinnalla onkin syytä muistaa, että myös suomalaisista noin 60% on joskus kokeillut nikotiinia, ja nimenomaisesti kaikkein haitallisimmassa muodossaan eli tupakoimalla. Lisäksi tupakointikokeilujen määrässä ei ole tapahtunut minkäänlaista muutosta tilastoinnin alusta, eli vuodesta 1979, lähtien. [THL 2022, liitetaulukko 8].

Lakiluonnoksessa tuodaan esiin myös huolestuneisuutta myös siitä, että nikotiinipusseja ovat kokeilleet sellaisetkin nuoret, jotka eivät ole aiemmin kokeilleet tai käyttäneet muita tupakka- tai nikotiinituotteita.

Tässä yhteydessä on syytä huomata, että sama pätee luonnollisesti myös tupakointikokeiluihin, ja vielä vaihtoehtoisia nikotiinituotteita kärjistetympin: *suurin osa* tupakointia kokeilevista nuorista ei ole käyttänyt entuudestaan mitään nikotiinituotetta, kun taas vaihtoehtoisten nikotiinituotteiden kokeilut ja käyttö keskittyvät tupakka- ja nikotiinituotteita jo entuudestaan käyttäneisiin nuoriin.

Olisi luonnollisesti toivottavaa, että nuoret eivät käyttäisi mitään tupakka- tai nikotiinituotetta, mutta koska niitä ikävä kyllä edelleen kokeillaan ja käytetään runsaasti Suomessakin, ei ole mitään erityistä syytä toivoa, että myöskään ensimmäiset kokeilut tehtäisiin juuri kaikkein vaarallisimmalla vaihtoehdolla, poltettavilla savukkeilla.

4. Nikotiinipussien myyntikiellon ongelmat

Hallituksen lakiesityksessä käsitellään hyvin suppeasti nikotiinipussien myyntikielloista todennäköisesti aiheutuvia ongelmia. Niihin on näin ollen syytä perehtyä tarkemmin tässä yhteydessä.

Keskeisimmät nikotiinipussien myyntikieltoon liittyvät ongelmat ovat:

- myynnin liukuminen laittomille ja harmaille markkinoille (vrt. nuuska), mikä puolestaan:
- heikentää viranomaisvalvonnan puuttumisesta johtuen tuoteturvallisuutta
- edistää ikärajojen puuttumisesta johtuen tuotteiden käyttöä alaikäisten keskuudessa
- ohjaa kulutusta kaikkein vahvimpiin vaihtoehtoihin: laittomilla markkinoilla on yksinkertaisempaa keskittää tarjonta tuotteisiin, joiden nikotiinipitoisuus on riittävä mahdollisimman laajalle asiakaskunnalle kuin pitää tarjolla monipuolista tuotevalikoimaa erivahvuisia tuotteita
- ylläpitää tupakointia sekä nuuskan salakuljetusta ja laitonta kauppaa ehkäisemällä tupakoinnin ja nuuskan käytön lopettamista nikotiinipussien avulla
- aiheuttaa verotulojen menetyksiä ohjaamalla nikotiinipusseista saatavat tuotot laittomille markkinoille

Verotulojen menetyksiä koituisi todennäköisesti myös siitä, että on oletettavaa, että myös monet nuuskan käyttäjät siirtyisivät nikotiinipusseihin, jos niitä olisi laillisesti saatavissa Suomessa. Tätä kautta nikotiinipussien myynnin laillistamisella saataisiin myös tällä hetkellä pelkästään laittomille nuuskamarkkinoille ohjautuvia tuloja siirrettyä ainakin osittain verotuksen piiriin.

Kansanterveydellisesti keskeisin nikotiinipussien myyntikiellon ongelmista on se, että niiden saatavuuden estäminen ylläpitää tupakointia ehkäisemällä tupakoinnin lopettamista nikotiinipussien avulla ja ohjaamalla nikotiinituotteiden kulutusta markkinoilta helpoimmin saatavilla olevaan vaihtoehtoon, poltettaviin savukkeisiin.

Nikotiinipussien ja muiden tupakointia haitattomampien nikotiinituotteiden jyrkkää sääntelyä perustellaan yleisesti sillä, että Suomessa pyritään pääsemään eroon kaikesta nikotiinin käytöstä. Nikotiinittomuuden tavoittelun nimissäkään ei ole kuitenkaan perusteltua suosia kaikkein vaarallisimman nikotiinituotteen kulutusta huomattavasti haitattomampien vaihtoehtojen sijasta. Juuri näin kuitenkin tapahtuu, jos nikotiinipussien kaltaisten matalariskisten vaihtoehtojen myynti kielletään samaan aikaan, kun savukkeiden myynti on sallittua.

Tupakointi ja nikotiinin käyttö eivät ole jo lähtökohtaisesti toisiinsa rinnastuvia kansanterveysongelmia, koska tupakointi on moninkertaisesti savuttomien nikotiinituotteiden käyttöä vaarallisempaa (ks. taulukko edellä). Suomessa on tälläkin hetkellä noin 900.000 tupakoitsijaa, ja heistä jokaisen terveyden kannalta olisi kiistatta huomattavasti parempi vaihtoehto käyttää savuttomia vaihtoehtoja kuin polttaa tupakkaa

Nikotiinipussien kaltaisista savuttomista nikotiinituotteista ei myöskään koidu passiivisen altistumisen haittoja sivullisille.

Nikotiinipussien myyntikieltoa ei voida perustella myöskään sillä, että tupakoinnin lopettamiseen olisi jo nyt olemassa riittävästi apukeinoja. Ikävä kyllä vain alle kymmenesosa tällä hetkellä suositeltujen lääkinnällisten nikotiinikorvaus- tai vieroitusvalmisteiden avulla tupakoinnin lopettamista yrittäneistä onnistuu siinä puolta vuotta-vuotta pidemmäksi aikaa. Lisäksi suuri osa tupakoitsijoista ei koskaan edes yritä tupakoinnin lopettamista näillä keinoin. [[Caponnetto ym. 2013](#); [Etter & Stapleton 2006](#); [Rosen ym. 2021](#)].

Lainsäädännössä tulisi aina huomioida myös yksilönoikeudet ja lainkäytön kohtuullisuus. Ei voida pitää kohtuullisena lainkäyttönä estää aikuisia suomalaisia käyttämästä huomattavasti poltettavia savukkeita haitattomampia vaihtoehtoja samaan aikaan, kun savukkeita on yleisesti saatavissa ympäri Suomea. Aikuisilla suomalaisilla on oikeus tupakoida, joten heillä tulee olla myös oikeus käyttää vaarattomampia vaihtoehtoja ylivoimaisesti vaarallisimman sijasta.

Yhteenvedona toteamme, että hallituksen esitys nikotiinipussien myyntikiellosta hylätään heikosti perusteltuna ja epäsuhtaisena sääntelytoimenpiteenä.

Hallitus perustelee myyntikieltoa olettamuksella, että ”erilaisten nikotiinia sisältävien tuotteiden lukumäärän lisääntyminen markkinoilla kasvattaisi nikotiiniriippuvaisten määrää”. Hallitus ei kuitenkaan perustele näkemystään millään tavalla, eikä käsitys myöskään saa tukea kansainvälisestä vertailusta Suomen ja vaihtoehtoisia nikotiinituotteita vapaammin sääntelevien maiden välillä.

Nikotiinituotteiden käyttäjämäärä ei ole esimerkiksi muissa Pohjoismaissa, Britanniassa tai Yhdysvalloissa yleisesti ottaen sen korkeammalla tasolla kuin Suomessakaan, vaikka esimerkiksi nuuskan ja/tai sähkösavukkeiden sääntely on ollut niissä huomattavasti Suomea kevyempää.

Sen sijaan, että vaihtoehtoisten nikotiinituotteiden jyrkkä sääntely Suomessa olisi merkittävästi vähentänyt suomalaisten nikotiinin kulutusta edellä mainittuihin maihin nähden, se näyttäisi etupäässä ohjanneen kulutusta kaikkein vaarallisimpaan vaihtoehtoon, poltettaviin savukkeisiin. Tämä näkyy Suomen korkeissa tupakointilukemissa edellä mainittuihin maihin verrattuna.

Nikotiinipussien myyntikielto olisi myös jyrkästi epäsuhtainen sääntelytoimenpide. Suomessa on sallittua myydä poltettavia tupakkatuotteita, jotka ovat ylivoimaisesti vaarallisimpia nikotiinituotteita. Ei ole mitään perusteltua syytä asettaa myyntikieltoa juuri nikotiinipussien kaltaisille tupakattomille ja savuttomille tuotteille, jotka ovat huomattavasti poltettavia savukkeita haitattomampia ja joita käytetään yleisesti tupakoinnin ja nuuskan käytön lopettamiseen.

Myyntikielto myös poikkeaisi jyrkästi nikotiinipussien sääntelystä muualla EU:ssa, mikä rikkoo EU-alueen harmonisointipyrkimystä ja tavaran vapaan liikkuvuuden periaatteita vastaan.

Edellämämainituista syistä esitämme, että myyntikiellon sijaan nikotiinipussien myynti Suomessa sallitaan säännellysti, kuten kieltämällä niiden myynti ja välittäminen alle 18-vuotiaille ja rajoittamalla niiden nikotiinipitoisuutta esimerkiksi 20 milligrammaan pussia kohden, mikä vastaisi EU-maissa tällä hetkellä myytävien nikotiinipussien tyypillistä enimmäisnikotiinipitoisuutta.

Lisäksi toteamme, että hallituksen ehdotus uudesta määritelmästä ”savuton nikotiinituote” tulee hylätä liian laaja-alaisena käsitteenä soveltuakseen pelkästään nikotiinipusseihin ja niitä muistuttaviin tuotteisiin. Markkinoilla on nikotiinipussien ohella useita muitakin savuttomia nikotiinituotteita, mistä johtuen olisi lain tulkintaa sekoittavaa soveltaa käsitettä pelkästään nikotiinipusseihin ja vastaaviin tuotteisiin.

Mikäli käsite ”savuttomat nikotiinituotteet” lisätään lakiin, sen tulee merkityksensä mukaisesti kattaa nikotiinipussien ohella myös muut savuttomat nikotiinituotteet (sähkösavukkeet, kuumennettavat tupakkatuotteet, purutupakka, nenänuuska ja suussa käytettäväksi tarkoitettu tupakka).

Turussa 19.5.2023,

Päivi Arffman, FT
Päätoimittaja / Vapers Finland ry
info@vapers.fi

www.vapers.fi

Lähteet

Abrams, D.B. ym. Harm Minimization and Tobacco Control: Reframing Societal Views of Nicotine Use to Rapidly Save Lives. Annual Review of Public Health. 2018.

ASH.UK 2022: Use of e-cigarettes (vapes) among adults in Great Britain. Action on Smoking and Health. 2022.

Azzopardi D. ym. Chemical characterization of tobacco-free "modern" oral nicotine pouches and their position on the toxicant and risk continuums. Drug Chem Toxicol. 2022.

Back, S. ym. Harmful and potentially harmful constituents (HPHCs) in two novel nicotine pouch products in comparison with regular smokeless tobacco products and pharmaceutical nicotine replacement therapy products (NRTs). BMC Chem. 2023.

Bundesinstitut für Risikobewertung: Gesundheitliche Bewertung von Nikotinbeutel (Nikotinpouches). 2022.

Caponnetto, P. ym. Electronic cigarette: A Possible Substitute for Cigarette Dependence. Monaldi Arch Chest Dis. 2013.

CDC 2022a: Cornelius, M. ym. Tobacco Product Use Among Adults — United States, 2020. Morbidity and Mortality Weekly Report (MMWR). Centers for Disease Control and Prevention. 2022.

CDC 2022b: Park-Lee, E. ym. Tobacco Product Use Among Middle and High School Students — United States, 2022. Morbidity and Mortality Weekly Report (MMWR). Centers for Disease Control and Prevention. 2022.

Etter, Jean-Francois — Stapleton, John: Nicotine replacement therapy for long-term smoking cessation: a meta-analysis. Tobacco Control. 2006.

NNA 2018: Smoking plunges to 1% among young women in Norway. New Nicotine Alliance. Media release 5.2.2018.

ONS 2022: Adult smoking habits in the UK: 2021. Office for National Statistics. 2022.

Raitasalo, K. ym. Single, Dual, and Triple Use of Cigarettes, e-Cigarettes, and Snus among Adolescents in the Nordic Countries. Int J Environ Res Public Health. 2022.

Rosen, L. ym. Beyond "Safe and Effective": The urgent need for high-impact smoking cessation medications. Preventive Medicine. 2021.

THL 2021: Ollila, H. ym. Nuuska Suomessa ja Pohjoismaissa. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, Tutkimuksesta tiiviisti 11/2021.

THL 2022: Koskinen, Hanna — Virtanen, Sirpa: Tupakkatilasto 2021. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, Tilastoraportti 40/2022.